

Virallinen kääntäjä - kuka, miten ja miksi?

Virallinen kääntäjä Liisa Fellman-Paul

Johdanto

Tässä artikkelissa selvitän suomalaisen virallisen kääntäjän tutkinnon taustaa, laillista perustaa, itse tutkinnon luonnetta ja virallisen kääntäjän ammattia ja sen harjoittamiseen liittyviä säännöksiä ja suosituksia. Osallistuin vuonna 1988 Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto r.y.:n asiatekstinkääntäjäjaoston nimittämänä asiantuntijana opetusministeriön alaiseen työryhmään, jonka tehtävänä oli suunnitella virallisen kääntäjän tutkintouudistuksen toteuttamista. Toimin jo silloin valantehneenä kielenkääntäjänä kahdessa kieliparissa (suomi-englanti, englanti- suomi).

Virallisen kääntäjän tutkinnon historiallinen tausta

Suomessa otettiin käyttöön valantehneen kielenkääntäjän tutkintojärjestelmä vuonna 1967, jotta kansainvälisten asioiden hoitaminen olisi entistä helpompaa Suomen viranomaisille. Järjestelmää ei luotu ensisijaisesti liike-elämän tai yksityisten kansalaisten käyttöön. **Laki valantehneistä kielenkääntäjistä** (191/67) ja siihen liittyvä asetus annettiin huhtikuun 28. päivänä vuonna 1967 ja se astui voimaan 1.1.1968. Laissa tarkoitettuja tutkintoja toimeenpanemaan perustettiin useita oikeusministeriön alaisia tutkintolautakuntia, joista kukin edusti tietyn kieliparin – yhden kotimaisen ja yhden yleisen eurooppalaisen kielen – asiantuntemusta. Koska maassamme oli silloin kaksi virallista kieltä, oli tutkinnon suorittaminen myös mahdollista suomen ja ruotsin kielen välillä kumpaan suuntaan hyvänsä. Saamen kielellä ei silloin ollut virallisen kielen asemaa.

Tullakseen valantehneeksi kielenkääntäjäksi kääntäjän täytyi ensin suorittaa hyväksytysti kyseinen tutkinto tietyssä kieliparissa, sitten vannon alioikeudessa määrämuotoinen vala ja lopuksi hakea oikeusministeriöltä lupaa toimia valantehneenä kielenkääntäjänä.

Kun tämä järjestelmä oli otettu käyttöön, valantehneen kielenkääntäjän toimenkuva laajeni käsittämään myös oikeusistuntojen tulkkauksen, koska erillistä tulkkitutkintoa ei ollut (tulkkitutkinto on ollut suunnitteilla jo vuosia tätä kirjoitettaessa toukokuussa 2002). Menettelyä voidaan pitää kummallisena, sillä kääntäjän ja tulkin työt poikkeavat toisistaan huomattavasti ja ne edellyttävät hyvin erilaisia taitoja ja taipumuksia.

Laki valantehneistä kielenkääntäjistä korvattiin 23. joulukuuta 1988 annetulla **lailla virallisista kääntäjistä (1148/88)** (liite 1) ja vastaavalla asetuksella (626/89), jotka astuivat voimaan 1. p:nä elokuuta 1989. Lakiuudistuksen myötä myös tutkintojärjestelmä uudistettiin ja sen hallinnointi ja valvonta siirtyi oikeusministeriöltä opetusministeriön alaisena toimivalle kääntäjien tutkintolautakunnalle.

Kuka on virallinen kääntäjä?

Opetusministeriön alaisen kääntäjien tutkintolautakunnan järjestämän kaksiosaisen käännöskokeen hyväksyttävästi suorittanutta, juhlallisen vakuutuksen antanutta, tutkintolautakunnalta toimiluvan saanutta ja tutkintolautakunnan ylläpitämään rekisteriin merkittyä henkilöä kutsutaan viralliseksi kääntäjäksi.

Aiemman valantehneen kielenkääntäjän tutkinnon suorittanut, valan vannonut ja toimiluvan saanut kääntäjä sai kolmen vuoden siirtymäajan puiteissa hakea kääntäjien tutkintolautakunnalta oikeutta

toimia virallisena kääntäjänä suorittamatta uutta tutkintoa ja antamatta vakuutusta. Myöhemmällä lainmuutoksella (594/91) tämä käytäntö laajennettiin koskemaan myös aiemman valantehneen kääntäjän tutkinnon suorittanutta, joka ei ollut hakenut asiaan kuuluvaa oikeutta toimia, sekä korkeimmalla arvosanalla diplomikielenkääntäjän tutkinnon suorittanutta kääntäjää.

Laissa virallisista kääntäjistä säädetään mm. seuraavaa (lainmuutoksen päivämäärä ja numero ovat suluissa):

- On suoritettava kääntäjien tutkintolautakunnan järjestämä tutkinto hyväksyttävästi (1 §).
- Viralliseksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä luotettavaksi tunnettu täysi-ikäinen henkilö, jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi ja jolla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa taikka vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Tämä uusi kotipaikkasäädös poikkeaa aiemmasta: ennen 8.6.2001 kääntäjällä piti olla kotipaikka Suomessa.

Viralliseksi kääntäjäksi ei kuitenkaan voida hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta (2 §). (8.6.2001/494).

- Oikeus toimia virallisena kääntäjänä päättyy sen vuoden lopulla, jona kääntäjä täyttää 70 vuotta. Tutkintolautakunta voi myöntää ko. oikeuden uudelleen enintään viideksi vuodeksi kerrallaan hakemuksesta, jos hakija on suorittanut ko. tutkinnon erikseen määräaikaista oikeutta varten. Tämä yläikärajaa ei kuitenkaan koske niitä, joiden toimilupa on myönnetty aiemman valantehneen kielenkääntäjän toimiluvan perusteella (4 §).
- Kääntäjien tutkintolautakunta pitää virallisista kääntäjistä luetteloa, johon merkitään kunkin kääntäjän nimi, henkilötunnus tai syntymäaika, osoite sekä tiedot kääntäjien tutkintolautakunnan hänelle antamista tutkintotodistuksista ja muut tarpeelliset tiedot. (4 §). (8.6.2001/494)
- Virallisen kääntäjän tekemä käännös on katsottava laillisesti päteväksi, jollei sitä näytetä virheelliseksi (5 §).
- Virallisella kääntäjällä on ehdoton salassapitovelvollisuus koskien kaikkea, mitä hän tässä tehtävässään on saanut tietoonsa (6 §).
- Kääntäjien tutkintolautakunta voi peruuttaa oikeuden toimia virallisena kääntäjänä tietyin perustein (7 §).
- Virallisen kääntäjän tutkinto on maksullinen (8 §) [ks. Valtion maksuperustelaki (980/73).]
- Kääntäjien tutkintolautakunnan päätöksestä, joka koskee oikeutta toimia virallisena kääntäjänä tai jolla tällainen oikeus on peruutettu, saa valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään (9 § 1 mom).
- Lautakunnan toimeenpaneman tutkinnon arvosteluun ei saa valittamalla hakea muutosta (9 § 2 mom). Sillä, joka on hylätty lautakunnan toimeenpanemassa tutkinnossa, on oikeus vaatia oikaisua lautakunnalta. Oikaisuvaatimuksen käsittelyä varten lautakuntaan määrätään yksi tilapäinen apujäsen, joka on oikaisuvaatimuksessa tarkoitettujen kielen erikoistuntija. Muutoksen hakemisesta oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen on voimassa, mitä 9 § 1 ja 2 momentissa säädetään. (9 § 3 mom)
- Toimiminen virallisena kääntäjänä ja ko. ammattinimikkeen käyttäminen on luvanvaraista (10 §). Joka lain säännösten vastaisesti käyttää virallisen kääntäjän tai valantehneen kielenkääntäjän nimitystä, on tuomittava virallisista kääntäjistä annettujen säännösten rikkomisesta sakkoon, jollei häntä muun lain nojalla ole tuomittava ankarampaan rangaistukseen.

Rangaistus 6 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38

luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta. (21.4.1995/632)

- Valantehneellä kielenkääntäjällä oli oikeus toimia vielä kolme vuotta lain 1148/88 tultua voimaan. Hän voi myös hakea oikeutta toimia virallisena kääntäjänä suorittamatta ko. tutkintoa (13 §) ja antamatta vakuutusta, jos hän on luotettavaksi tunnettu täysi-ikäinen henkilö, jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi ja jolla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa taikka vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.
Viralliseksi kääntäjäksi ei kuitenkaan voida hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. (8.6.2001/494)

Virallisista kääntäjistä Naantalissa 30.6.1989 annetulla **asetuksella 626** määrättiin mm. seuraavaa (tiivistelmä, joka ei ole sanatarkka):

Kääntäjien tutkintolautakunta

(1 §)

- Opetusministeriö määrää kääntäjien tutkintolautakuntaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja seitsemän muuta jäsentä sekä heistä kullekin henkilökohtaisen varamiehen.
- Lautakunnassa tulee olla edustettuna suomen, ruotsin, englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kielen ja kääntämisen asiantuntemus. Yhden lautakunnan jäsenistä ja hänen henkilökohtaisen varamiehensä tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita.
- Lautakunnan jäsenen, joka edustaa 2 momentissa mainittua kieltä, tulee olla asianomaisen kielen opettaja korkeakoulussa taikka kääntäjän ammatissa toimiva tai muu tehtävään sopiva kyseistä kieltä hallitseva henkilö. Varajäsenellä tulee olla mainittu pätevyys samassa kielessä kuin sillä, jonka varamies hän on.
- Lautakunnan toimikausi on enintään viisi vuotta.

(2 §)

- Opetusministeriö määrää tutkintolautakuntaan tarvittavan määrän pysyviä apujäseniä lautakunnan esityksen perusteella lautakunnan toimikaudeksi.
- Lautakunta voi tarvittaessa ottaa määrättyä tehtävää varten tilapäisiä apujäseniä.
- Lautakunta voi käyttää asiantuntijoita kokeiden laadinnassa ja arvostelussa.

(3 §)

- Pysyvät apujäsenet tulee määrätä sellaisia muita kuin 1 §:ssä mainittuja kieliä varten, joissa tutkintoja suoritetaan usein. Pysyvä apujäsen on kuitenkin aina määrättävä saamen kieltä varten.
- Jos tutkinto tulee toimeen pantavaksi sellaisessa kielessä, joka ei ole lautakunnassa edustettuna ja jota varten ei myöskään ole määrätty pysyvää apujäsentä, ottaa lautakunta tätä tutkintoa varten tilapäisen apujäsenen.
- Lautakunnan jäseniä ja pysyviä apujäseniä määrättäessä sekä tilapäisiä apujäseniä otettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kääntämisen alalla saavutettuun asiantuntemukseen. (4 §)

Virallisen kääntäjän tutkinnot

- Tutkinnot toimenpannaan kääntäjien tutkintolautakunnan määräämänä aikana vähintään kerran vuodessa. Tutkintotilaisuuksia järjestetään lautakunnan määräämillä paikkakunnilla maan eri osissa.

(5 §)

- Tutkinto suoritetaan käännöksenä kielestä toiseen. Näistä kielistä ainakin toisen tulee olla suomen, ruotsin tai saamen kieli (ts. kotimainen kieli).

(6 §)

- Tutkinto käsittää kaksi tehtävää. Toisella tehtävällä osoitetaan yleiskielen taito, ja toisella tehtävällä osoitetaan kielitaito tutkittavan valitsemassa aihepiirissä. Valittavina olevista aihepiireistä päättää tutkintolautakunta.

(7 §)

- Tutkinnot hyväksyy tutkintolautakunta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että molemmat tehtävät on suoritettu hyväksyttävästi samalla koekerralla. Käännösten tulee olla kielellisesti oikeita, ja niiden tulee sisällöltään tarkkaan vastata käännettäviä tekstejä.
- Tutkintosuoritukset tarkastaa ja arvostelee valmistavasti vähintään kaksi henkilöä, joiden kummankin tulee olla lautakunnan jäsen, varajäsen, apujäsen tai asiantuntija.

8 § on kumottu asetuksella 13.6.2001/495

(9 §)

- Oikeutta toimia virallisena kääntäjänä on haettava kirjallisesti kääntäjien tutkintolautakunnalta (lomake).
- Hakemukseen on liitettävä hakijan omakätisesti allekirjoittama kääntäjän vakuutus sekä, milloin hakijalla ei ole kotikuntaa Suomessa, asianomaisen ulkomaan viranomaisen antama tai muu luotettava selvitys virallisista kääntäjistä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä (kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka EU:ssa tai ETA:ssa). (13.6.2001/495)

(10 §)

- Tutkintolautakunta pitää virallisista kääntäjistä luetteloja, johon merkitään kunkin kääntäjän nimi ja henkilötunnus, osoite sekä tiedot tämän suorittamista kääntäjien tutkintolautakunnan tutkinnoista.
- Tuomioistuimen on ilmoitettava tutkintolautakunnalle päätöksestään, kun virallinen kääntäjä on tuomittu rangaistukseen rikoksesta, jonka hän on tehnyt kääntäjänä toimiessaan, tai kun joku on toiminut luvatta virallisena kääntäjänä.

(11 §)

- Virallisista kääntäjistä annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräaikainen oikeus toimia virallisena kääntäjänä myönnetään siten, että se päättyy kalenterivuoden päättyessä.
- Virallisen kääntäjän tulee suorittaa tutkinto 1 momentissa tarkoitettua määräaikaista oikeutta varten viimeisen kalenterivuoden aikana, jolloin hänen oikeutensa toimia virallisena kääntäjänä on voimassa.

(12 § on kumottu asetuksella 13.6.2001/495)

(13 §)

- Jos virallinen kääntäjä muuttaa toiselle paikkakunnalle tai lopettaa toimintansa, on hänen kuukauden kuluessa toimitettava siitä ilmoitus tutkintolautakunnalle.

(14 §)

- Jos tutkintolautakunta peruuttaa oikeuden toimia virallisena kääntäjänä, on lautakunnan kuulutettava siitä virallisessa lehdessä.

Asioiden käsittely tutkintolautakunnassa (15 § - 18 §)

(18 §)

- Virallisista kääntäjistä annetun lain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettu oikaisuvaatimus on toimitettava tutkintolautakunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä päivästä, jona tutkinnossa hylätty on saanut tiedon päätöksestä. Päätöksessä on ilmoitettava, miten siihen voi hakea oikaisua.

Erinäisiä säännöksiä

(19 §)

- Kääntäjien tutkintolautakunta toimii kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteydessä. Lautakunnan sihteerinä toimii kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tehtävään määräämä tutkimuskeskuksen virkamies.

(20 §)

Seuraavat tutkintolautakunnan päätökset annetaan tiedoksi tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/66) säädetyssä järjestyksessä:

- 1) päätös, jolla virallisen kääntäjän tutkintoon hyväksytyt tai hylätyt;
- 2) päätös, joka on annettu virallisista kääntäjistä annetun lain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen;
- 3) päätös, joka koskee oikeutta toimia virallisena kääntäjänä; ja
- 4) päätös, jolla oikeus toimia virallisena kääntäjänä on peruutettu.

(21 §)

Tuomioistuimen on ilmoitettava tutkintolautakunnalle päätöksestään, jolla joku on tuomittu rangaistukseen virallisista kääntäjistä annetun lain 10 §:n nojalla tai jolla virallinen kääntäjä tai valantehnyt kielenkääntäjä on tuomittu rangaistukseen rikoksesta, jonka hän on tehnyt kääntäjänä toimiessaan.

(22 § - 23 §)

Tutkintolautakunnan jäsenten ja koetehtävien laatijoiden ja tarkastajien palkkioista määrää opetusministeriö.

Voimaantulo

(24 §)

Kesäkuun 30. päivänä 1989 annettu asetus 626 tuli voimaan 1 päivänä elokuuta 1989.

Muutos säännösten voimaantulo ja soveltaminen:

Asetus 13.6.2001/495 tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2001.

Tutkinnon suorittaminen

Kääntäjien tutkintolautakunta järjestää yleensä kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä, virallisen kääntäjän tutkinnot viidellä paikkakunnalla yliopiston tai korkeakoulun tiloissa. Tutkinto koostuu kahdesta eri osasta eli käännoستهتävistä, joista ensimmäinen on ns. yleiskielen ja toinen erikoisalan teksti. Valinnaisia erikoisaloja on 3 – 4, esim. lakitiede, luonnontieteet, kauppa ja talous. Molemmat

osiot on läpäistävä samalla kertaa kolmen tunnin kuluessa. Sanakirjoja saa käyttää kokeen aikana, mutta tietokonetta ei saa käyttää, vaan koetehtävät kirjoitetaan käsin.

Kääntäjien ammattikunnan piirissä tutkinnon toteutusta on arvosteltu, etenkin siksi että se ei tunnu mittaavan niitä taitoja, joita virallinen kääntäjän työssä tarvitaan. Samoin käännöskokeiden arvosteluperusteisiin, jotka ovat samankaltaiset kuin ylioppilastutkinnossa (virheiden pisteytys asteikolla 2-9) on suhtauduttu kriittisesti. Toistaiseksi mitään muutosta ei ole saatu aikaan.

Miksi ja mihin virallisen kääntäjän tekemää käännöstä tarvitaan?

Virallisen kääntäjän palveluita tarvitaan, kun halutaan olla varmoja käännöksen oikeellisuudesta. Virallinen kääntäjä vahvistaa tekemänsä tai tarkistamansa asiakirjan käännöksen oikeaksi. Hän saa siis myös toisen tekemiä käännöksiä, mutta vain siinä kieliparissa ja siihen käännösuuntaan (esim. suomesta englanniksi, espanjasta ruotsiksi), jossa on suorittanut kääntäjien tutkintolautakunnan tutkinnon hyväksytysti.

Yleensä käyttötarkoitus - ei niinkään asiakirjan sisältö - ratkaisee, tarvitaanko asiakirjasta virallisen kääntäjän vahvistama käännös. Vahvistusta vaativat tavallisesti toisen maan julkishallinnolle osoitetut asiakirjat, esim. maahanmuutto-, työ- tai oleskeluluvan haku, sekä ulkomailla opiskeluun liittyvät tai tuomioistuimen käsiteltäväksi tarkoitetut asiakirjat. Esim. kuolinpesä joutuu käännättämään jälkisäädöksen ja perinnön jakoon liittyviä asiakirjoja, jos vainajan perillisten joukossa on ulkomailla asuvia.

Päästö- ja tutkintotodistukset, työtodistukset, lääkärintodistukset ja viranomaisten vaatimat asiakirjat (virkatodistukset, syntymä- ja kuolintodistukset, avioliittoasiakirjat, testamentit, kaupparekisteriotteet ym.) ovat tyypillisiä asiakirjoja, joihin virallisen kääntäjän vahvistus tarvitaan. Kääntäjä ns. vakuuslauseke merkitsee, että kyseessä on oikea ja koko lähtötekstiä vastaava käännös. Jos tarvitaan vain osittainen käännös eli lähtötekstin ote, on suositeltavaa liittää käännökseen lähtötekstin jäljennös, johon on merkitty kääntämättä jääneet kohdat yliviivauksin. Kääntäjän on aina syytä ottaa selvää käännöksen käyttötarkoituksesta ja kohdemaasta. Kun virallisella kääntäjällä käännätetään esimerkiksi sopimus pohja, johon on tarkoitus myöhemmin lisätä sopijapuolten allekirjoitukset ja päiväykset, ei käännökseen laiteta vakuuslauseketta, koska silloin se ei enää vastaa lähtötekstiä. Ilman em. vakuuslauseketta ja kääntäjän allekirjoitusta käännöksestä tulee alkuperäinen ja laillisesti pitävä kun sopijapuolet asianmukaisesti allekirjoittavat ja päiväävät sopimuksen tai muun asiakirjan. Oikeaksi vahvistettuun käännökseen ei saa lisätä mitään, sillä käännös liittyy lähtötekstiin sellaisena kuin se oli ennen kuin se käännettiin. Tätä periaatetta on joskus vaikea selittää käännöksen tilaajalle.

Tilaajan kannattaa aina ennen asiakirjan käännättämistä varmistaa, tarvitaanko ehdottomasti oikeaksi vahvistettu käännös. Joitakin virallisia asiakirjoja on nykyään saatavissa halutulla kielellä suoraan alkuperäisen asiakirjan antajalta. Käännettävät asiakirjat on yleensä toimitettava viralliselle kääntäjälle alkuperäiskappaleina tai viranomaisen oikeaksi todistamina jäljennöksinä. Telekopioiden hyväksyminen lähdetekstinä alkuperäisen asiakirjan sijasta on kuitenkin lakimiesten keskuudessa yleistynyt käytäntö.

Miten? - Virallisen kääntäjän menettelytapa

Virallinen kääntäjä

? merkitsee käännösasiakirjan alkuun erilleen itse käännöstekstistä kohdekielellä tiedon siitä, mistä lähtökielestä käännös on tehty (esim. SUOMENNOS ENGLANNIN KIELESTÄ tai TRANSLATION FROM FINNISH) ja

? vahvistaa käännöksen lisäämällä käännöstekstistä erilleen viimeiselle sivulle ns. vakuuslausekkeen, allekirjoituksensa, paikan ja päiväyksen (ja yleensä myös leimansa, tosin leiman käyttö ei ole pakollista). Käännöksen vahvistamisesta voi periä kohtuullisen asiakirjakohtaisen lisämaksun. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto r.y. (www.sktl.net) on antanut suosituksen vakuuslausekkeen sisällöstä eri kielillä.

Virallisen kääntäjän on pidettävä salassa kaikki toimeksiantoa koskevat asiat, jotka ammatissa toimiessaan saa tietoonsa, eikä em. tiedoilla saa pyrkiä hankkimaan itselleen tai kolmannelle osapuolelle taloudellista tai muuta hyötyä. Tilaajan, tämän päämiehen tai yhteistyökumppanin asiat on pidettävä luottamuksellisina.

Säännös, jonka perusteella virallisen kääntäjän vahvistama käännös on laillisesti pätevä, ellei sitä erityisesti osoiteta virheelliseksi, asettaa käännökselle tiukat laatuvaatimukset. Käännöksen on välitettävä koko lähtötekstin tai sen otteen viesti sitä olennaisesti muuttamatta.

Monet valtiot soveltavat Haagissa 5. lokakuuta 1961 solmittua yleissopimusta. Johonkin niistä toimitettavaan virallisen kääntäjän vahvistamaan käännökseen tarvitaan lisäksi maistraatista saatava määrämuotoinen lomake, ns. *apostille*, jolla todistetaan että käännöksen vahvistaja on juuri kyseessä olevan kieliparin ja käännössuunnan virallinen kääntäjä. Itse *apostille* on aina määrämuotoinen eikä sitä käännetä, vaikka siihen liitetty asiakirja jouduttaisiinkin kääntämään toiselle kielelle. Koska Haagin yleissopimuksen piiriin kuuluvien maiden luettelo muuttuu aika ajoin, en liitä sitä tähän artikkeliin. Ajantasaisen luettelon saa mm. väestörekisterikeskuksesta tai julkiselta notaarilta maistraatista. Toukokuussa 2002 sopijamaita oli 62 sekä Kiinaan kuuluva Hong Kong.

Liite: Virallisista kääntäjistä annettu laki (1148/88) muutoksineen

Laki virallisista kääntäjistä 23.12.1988/1148

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Oikeuden toimia virallisena kääntäjänä antaa hakemuksesta kääntäjien tutkintolautakunta tässä laissa säädetty edellytykset täyttävälle henkilölle.

Virallisen kääntäjän nimitystä saa käyttää vain se, joka on 1 momentin mukaisesti saanut oikeuden toimia sellaisena kääntäjänä.

Kääntäjien tutkintolautakunta on opetusministeriön alainen. Tarkemmat säännökset lautakunnasta annetaan asetuksella.

Viralliseksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä luotettavaksi tunnettu täysi-ikäinen henkilö, jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi ja jolla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa taikka vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Viralliseksi kääntäjäksi ei kuitenkaan voida hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. (8.6.2001/494)

Lailla 494/2001 muutettu 1 momentti tulee voimaan 1.7.2001. Aiempi sanamuoto kuuluu:

2 §

Viralliseksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä luotettavaksi tunnettu täysi-ikäinen henkilö, jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi ja jolla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa taikka vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Viralliseksi kääntäjäksi ei kuitenkaan voida hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. (8.6.2001/494)

Hyväksymisen edellytyksenä on, että asianomainen on suorittanut kääntäjien tutkintolautakunnan toimeenpaneman tutkinnon. Tutkinnosta säädetään tarkemmin asetuksella.

3 §

Ennen kuin hakijalle annetaan oikeus toimia virallisena kääntäjänä, on hänen annettava kääntäjien tutkintolautakunnalle omakätisesti allekirjoittamansa kirjallinen kääntäjän vakuutus, jonka kaava vahvistetaan asetuksella.

Lautakunnan on annettava viralliselle kääntäjälle todistus, josta käy selville, mistä kielestä mihin kieleen hänellä virallisena kääntäjänä on oikeus suorittaa käännöksiä.

4 §

Oikeus toimia virallisena kääntäjänä on voimassa sen kalenterivuoden loppuun, jona asianomainen täyttää 70 vuotta.

Kääntäjien tutkintolautakunta voi oikeuttaa virallisen kääntäjän toimimaan edelleen virallisena kääntäjänä sen kalenterivuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 70 vuotta. Oikeus annetaan tällöin enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Oikeuden antaminen 2 momentin nojalla edellyttää, että hakija edelleen täyttää 2 §:n 1 momentissa säädetty vaatimukset lukuun ottamatta ikää koskevaa vaatimusta ja että hän on suorittanut virallisen kääntäjän tutkinnon erikseen tätä määräaikaista oikeutta varten.

4 a § (8.6.2001/494)

Kääntäjien tutkintolautakunta pitää virallisista kääntäjistä luetteloa, johon merkitään kunkin kääntäjän nimi ja henkilötunnus, osoite sekä tiedot hänelle annetuista 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuista todistuksista samoin kuin muut tarpeelliset tiedot.

* Lailla 494/2001 lisätty 4 a § tulee voimaan 1.7.2001.

5 §

Virallisen kääntäjän tekemä käännös on katsottava laillisesti päteväksi, jollei sitä näytetä virheelliseksi.

6 §

Virallinen kääntäjä ei saa sivulliselle luvattomasti ilmaista eikä yksityiseksi hyödykseen käyttää, mitä hän tässä tehtävässään on saanut tietoonsa.

7 §

Kääntäjien tutkintolautakunta valvoo virallisten kääntäjien toimintaa.

Lautakunta voi peruuttaa asianomaiselta oikeuden toimia virallisena kääntäjänä, jollei hän enää täytä 2 §:n 1 momentissa mainittuja edellytyksiä tai jos hän muutoin on osoittautunut ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

8 § (8.6.2001/494)

Lautakunnan toimeenpaneman tutkinnon samoin kuin muiden lautakunnan suoritteiden maksullisuudesta ja maksuperusteista on voimassa, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään.

Lailla 494/2001 muutettu 8 § tulee voimaan 1.7.2001. Aiempi sanamuoto kuuluu:

8 §

Lautakunnan toimeenpanemaan tutkintoon osallistumisesta suoritettavista maksuista säädetään asetuksella. Maksut määrätään valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädettyjen yleisten perusteiden mukaan.

9 § (8.6.2001/494)

Kääntäjien tutkintolautakunnan päätöksestä, joka koskee oikeutta toimia virallisena kääntäjänä tai jolla tällainen oikeus on peruutettu, saa valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Lautakunnan toimeenpaneman tutkinnon arvosteluun ei saa valittamalla hakea muutosta.

Sillä, joka on hylätty lautakunnan toimeenpanemassa tutkinnossa, on oikeus vaatia oikaisua lautakunnalta. Oikaisuvaatimuksen käsittelyä varten lautakuntaan määrätään yksi tilapäinen apujäsen, joka on oikaisuvaatimuksessa tarkoitetun kielen erikoistuntija. Muutoksen hakemisesta oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen on voimassa, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Lailla 494/2001 muutettu 9 § tulee voimaan 1.7.2001. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Ks. voimaantulosäännös 49412001.

Kääntäjien tutkintolautakunnan päätökseen, joka koskee oikeutta toimia virallisena kääntäjänä tai jolla tällainen oikeus on peruutettu, voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

Lautakunnan toimeenpaneman tutkinnon arvosteluun ei saa hakea valittamalla muutosta.

Henkilöllä, joka on hylätty lautakunnan toimeenpanemassa tutkinnossa, on oikeus vaatia oikaisua lautakunnalta. Oikaisuvaatimuksen käsittelyä varten lautakuntaan määrätään yksi tilapäinen apujäsen, joka on oikaisuvaatimuksessa tarkoitetun kielen erikoistuntija.

10 §

Joka tämän lain säännösten vastaisesti käyttää virallisen kääntäjän tai valantehneen kielenkääntäjän nimitystä, on tuomittava *virallisista kääntäjistä annettujen säännösten rikkomisesta* sakkoon, jollei häntä muun lain nojalla ole tuomittava ankarampaan rangaistukseen.

Rangaistus 6 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta. (21.4.1995/632)

11 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Lisäksi opetusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset virallisen kääntäjän tutkintoihin kuuluvien kokeiden toimeenpanemisesta ja yleisistä arvosteluperusteista. (8.6.2001/494).

* Lailla 494/2001 lisätty 2 momentti tulee voimaan 1.7.2001.

12 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1989.

Tällä lailla kumotaan valantehneistä kielenkääntäjistä 28 päivänä huhtikuuta 1967 annettu laki (191/67) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

13 §

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä pysyy voimassa kolme vuotta tämän lain voimaantulosta. Tässä momentissa tarkoitetusta valantehneestä kielenkääntäjästä on yläikärajaa lukuun ottamatta soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään virallisesta kääntäjästä. Hän ei kuitenkaan saa käyttää virallisen kääntäjän nimitystä.

Henkilö, jolla tämän lain voimaan tullessa on oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä, saa tässä laissa säädettyä tutkintoa suorittamatta ja vakuutusta antamatta hakemuksesta oikeuden toimia virallisena kääntäjänä, jos hän täyttää 2 §:n 1 momentissa mainitut edellytykset. Häneen ei kuitenkaan sovelleta 2 §:n 1 momentin säännöstä yläikärajasta eikä 4 §:ää. Tässä momentissa tarkoitetulle henkilölle annetaan 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu todistus maksutta.

Edellä 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi tutkinnoksi hyväksytään myös valantehneistä kielenkääntäjistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu korkeimmalla arvosanalla suoritettu kieli-instituutin loppukoe ja mainitun lain 2 ja 3 §:ssä tarkoitettu erillinen kielitutkinto. Jos tällaisen loppukokeen tai tutkinnon nojalla virallisen kääntäjän oikeutta hakeva on tehnyt valantehneistä kielenkääntäjistä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetun valan tai antanut vastaavan vakuutuksen, hänen ei tarvitse antaa tämän lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta. (27.3.1991/594)

HE 47/88, sivistysvaliokunnan mietinnöt 16/88 ja 136/88

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

27.3.1991/594: Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä huhtikuuta 1991.

HE 269/90, SiVM 29/90, SuVM 323/90

21.4.1995/632: Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.
HE 94/93, LaVM 22/94, SuVM 10/94

8.6.2001/494: Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2001.

Virallisista kääntäjistä annetun lain 9 §:n mukainen valitus, joka koskee ennen tämän lain voimaantuloa tehtyä päätöstä, käsitellään kuitenkin korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

HE 3/2001, SiVM 2/2001, EV 28/2001

D:\Omat tiedostot\Julkaisut\Artikkeli_virall-kaantaja.doc

14.7.2003